

~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

Eiropas Komisijas
Ģenerālsekretariātam
(SG-R2)
1049 Brisele
Belgija

Deklarācijās pamatojums: ZM
26.01.2023. vēstule Nr. 13.1-9e/210/2023
(vēj Nr. 2023 - DOC-188) 77

I.Stafecka

20.02.2023.

Uz 2013.gada 20.jūnija formālo paziņojumu
pārkāpuma procedūras lietā Nr.2013/2062

1. Latvijas Republika (turpmāk tekstā – Latvija) ir saņēmusi Eiropas Komisijas (turpmāk tekstā – Komisija) 2013.gada 20.jūnija formālo paziņojumu pārkāpuma procedūras lietā Nr.2013/2062, kurā norādīts:

1.1. Padomes 1991.gada 12.decembra Direktīvas 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 29.septembra Regulu (EK) Nr.1882/2003 un Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 22.oktobra Regulu (EK) Nr.1137/2008 (turpmāk „direktīva”, „Nitrātu direktīva”) ieviešanas termiņš nacionālajos normatīvajos aktos bija līdz 2004.gada 1.maijam. Latvija ir transponējusi Direktīvu 91/676/EEK ar šādiem normatīvajiem aktiem:

- Ministru kabineta 2004.gada 27.jūlija noteikumi Nr.628 „Ipašās vides prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs” (MK noteikumi Nr.628/2004);
- Ministru kabineta 2011.gada 11.janvāra noteikumi Nr.33 „Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskas darbības izraisītā piesārņojuma ar nitrātiem” (MK noteikumi Nr.33/2011);
- Ministru kabineta 2002.gada 22.janvāra noteikumi Nr.34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”;
- Mēslošanas līdzekļu aprites likums;
- likums Par piesārņojumu.

Direktīvas transponēšanas pasākumu valsts normatīvajos aktos novērtējums liecina, ka dažas Direktīvas prasības nav pareizi transponētas Latvijas normatīvajos aktos.

1.2 III pielikuma 1.1.punkts un II pielikuma A.1.punkts — laikposmi, kad dažu veidu mēslojuma iestrādāšana zemē ir aizliegta vai nepiemērota.

MK noteikumu Nr.33/2011 6.1.apakšpunkts nosaka, ka *laikposmā no 15.novembra līdz 15.martam neizkliedē nekāda veida kūtsmēslus* un 6.2.apakšpunkts nosaka, ka *slāpekli saturošus minerālmēslus zālājos neizsēj laikposmā no 15.septembra līdz 15.martam, bet pārējiem kultūraugiem, kā arī augļu dārzos jebkuru minerālmēslu izsēja un iestrāde augsnē nav pieļaujama laikposmā no 1.novembra līdz 15.martam.*

~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

NAV KLASIFIERTS

~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

Komisija uzskata, ka normatīvajos aktos nav pareizi transponētas direktīvas prasības attiecībā uz 15.novembri, kā aizlieguma perioda sākuma datumu kūtsmēslu iestrādei, un 1.novembri, kā aizlieguma perioda sākuma datumu ķīmisko mēlošanas līdzekļu iestrādei augsnē pārējiem kultūraugiem, kā arī augļu dārzos. Komisija uzskata, ka abos gadījumos ir noteikts pārāk vēls aizlieguma perioda sākuma datums, lai pienācīgi aizsargātu ūdeni pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti.

Tādējādi Komisija uzskata, ka Latvijas normatīvajos aktos nav pareizi īstenotas Nitrātu direktīvas 5. panta prasības saistībā ar tās III pielikuma 1.1.punktu un II pielikuma A.1.punktu.

1.3. III pielikuma 1.2. punkts un II pielikuma A.5. punkts — kūtsmēslu krātuvju ietilpība un uzbūve

III.1.2 pielikums un II.A.5 pielikums ir pārņemti ar MK noteikumiem Nr.33/2011, kas nosaka, ka kūtsmēsli ir uzglabājami, un ar MK noteikumiem Nr. 628/2004, kas nosaka vispārējas prasības piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs.

MK noteikumu Nr.33/2011 3.3.1.apakšpunkt nosaka, ka, uzglabājot un lietojot kūtsmēslus, kūtsmēslus uzglabā dzīvnieku novietnēs un uz lauka kaudzēs saskaņā ar normatīvajiem aktiem pār īpašām vides prasībām piesārņojošo darbību veikšanai dzīvnieku novietnēs.

MK noteikumu Nr.628/2004 4.4.1.apakšpunkt nosaka, ka pakaišu kūtsmēslu pagaidu uzglabāšana pieļaujama kaudzē uz lauka, ja pakaišu kūtsmēsliem nodrošina tādu sausnas saturu (ne mazāk kā 25 procentus), lai tos var sakraut kaudzē un no tiem neplūst virca. 4.4.3.apakšpunkt nosaka, ka pakaišu kūtsmēslu pagaidu uzglabāšana pieļaujama kaudzē uz lauka, ja pakaišu kūtsmēsli tiek uzglabāti kaudzē uz lauka ne ilgāk par 10 mēnešiem. 4.4.6.apakšpunkt nosaka, ka pirms kaudzes veidošanas ierīko absorbējoša materiāla (salmu, kūdras) pamatni, lai tā spētu uztvert kūtsmēslos esošo šķidrumu un pasargātu no noteces. Kaudzi nosedz ar absorbējoša materiāla aizsargslāni, lai mazinātu atmosfēras nokrišņu iedarbību, novērstu noteci un gaistošo vielu iztvaikošanu.

MK noteikumi Nr.628/2004 arī nosaka krātuvju ietilpības prasības atkarībā no kūtsmēslu tipa (pakaišu kūtsmēslī, šķidrie kūtsmēslī, pusšķidrie kūtsmēslī un virca). 6.1.apakšpunkt nosaka, ka dzīvnieku novietnē radīto pakaišu kūtsmēslu krātuves tilpums nodrošina to uzkrāšanu vismaz sešus mēnešus, šķidro un pusšķidro kūtsmēslu krātuves tilpums nodrošina to uzkrāšanu vismaz septiņus mēnešus. Ja pakaišu kūtsmēslu, šķidro un pusšķidro kūtsmēslu daudzums pārsniedz šajā apakšpunktā noteikto krātuves tilpumu, dzīvnieku novietnes operators attiecīgo daudzumu, kurš pārsniedz krātuves tilpumu, drīkst nodot citai personai (minēto faktu pierāda dokumentāri) vai pakaišu kūtsmēslus uzglabā saskaņā ar šo noteikumu 4.4.apakšpunktū. 6.2.apakšpunkt nosaka, ka vircu no valējām un slēgtām pakaišu kūtsmēslu krātuvēm savāc atsevišķā krātuvē, kuras tilpums nodrošina septiņos mēnešos

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

savāktā vircas apjoma uzkrāšanu.

MK noteikumi Nr.628/2004 arī nosaka prasības lagūnas tipa kūtsmēslu krātuvēm. 9.3.1. apakšpunktā nosaka, ka uzkrājot šķidros kūtsmēslus lagūnas tipa kūtsmēslu krātuvē, krātuves pamatnes līmenis ir vismaz 20 cm virs maksimālā gruntsūdens līmeņa un, ja nepieciešams, gruntsūdens līmeni pazemina, pamatnē izbūvējot drenāžu.

Komisija uzskata, ka valsts normatīvajos aktos nav pareizi īstenotas direktīvas III pielikuma 1.2.punkta un II pielikuma A.5.punkta prasības. Konkrēti, Komisija uzskata, ka šādi Latvijas normatīvo aktu aspekti neatbilst direktīvas prasībām un mērķiem: i) prasības attiecībā uz kūtsmēslu uzglabāšanu uz lauka nav pietiekamas, lai novērstu nitrātu izskalošanās un notececes risku; ii) nav iespējams veikt krātuvju ietilpības aprēķinu, ja nav obligātas metodikas kūtsmēslu krātuvju ietilpības aprēķināšanai; iii) lagūnas tipa krātuve pati par sevi nav piemērota kūtsmēslu glabātava; iv) kūtsmēslu krātuvju ietilpības prasības ir nepietiekamas; v) netiek nodrošināta krātuvju ietilpības prasību ievērošanas īstenošana.

Tādējādi Komisija uzskata, ka Latvijas normatīvajos aktos nav paredzētas pietiekamas prasības, lai pareizi īstenotu direktīvas 5.panta prasības saistībā ar tās III pielikuma 1.2.punktu, II pielikuma A.5.punktu un III pielikuma 1.3.punktu.

1.4. III pielikuma 1.3.punkts — ierobežojumi mēslojuma iestrādāšanai zemē

III.1.3 pielikuma prasības ir ieviestas ar MK noteikumu Nr.33/2011 6.3.apakšpunktu, kas nosaka, ka lietojot minerālmēslus, nepārsniedz šo noteikumu 2.pielikumā noteiktās 13 maksimāli pieļaujamās slāpeķļa minerālmēslu normas kultūraugiem, bet, ja saimniecība veic augu barības elementu bilances aprēķinu, šo noteikumu 2.pielikumā noteiktās maksimālās pieļaujamās slāpeķļa normas atļauts pārsniegt, ja bilances intensitāte (plānotā slāpeķļa norma pret slāpeķļa iznesi ar ražu) konkrētā laukā slāpeķlim nav lielāka par 120 procentiem. 6.4.apakšpunktā nosaka, ka operators, kas apsaimnieko lauksaimniecībā izmantojamo zemi 20 hektāru un lielākā platībā, kā arī audzē dārzeļus, kartupeļus, augļu kokus vai ogulājus trīs hektāru un lielākā platībā, dokumentē lauka vēsturi par katru lauku un, lietojot mēslošanas līdzekļus:

- katru gadu saskaņā ar šo noteikumu 3.pielikuma I nodaļu sagatavo katras lauka kultūraugu mēslošanas plānu ne vēlāk kā līdz kultūraugu sējai vai stādīšanai, ilggadīgiem sējumiem un stādījumiem – līdz veģetācijas sākumam;
- kultūraugu mēslošanas plāna sagatavošanā pamatojas uz augšņu agroķīmiskās izpētes (kartēšanas) datiem, kas nav vecāki par pieciem gadiem, vai izmanto agroķīmisko pakalpojumu sniedzēju datus, kas balstīti uz augšņu analīžu rezultātiem un augšņu agroķīmiskās kartēšanas lietu glabā vismaz piecus gadus.

Komisija uzskata, ka valsts noteikumi, kas ņauj turpināt pārsniegt

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

maksimāli pieļaujamās slāpekļa normas minerālmēslos kultūraugiem gadījumā, ja plānotā raža ir augstāka par vidējo ražu, balstoties uz „slāpekļa bilances intensitātes pamatojumu”, neatbilst direktīvai. Valsts normatīvajos aktos nav noteikta precīza bilances intensitātes definīcija un bilances intensitātes novērtēšanas kritēriji. Līdz ar to nav skaidrs, kādas ir lauksaimniekiem piemērojamās prasības. Apvienojumā ar tā jau augsto maksimāli pieļaujamo līmeni, kas balstās uz ražu, kura „lielāka par vidējo”, tāda prakse rada paaugstinātu pārmēlošanu un līdz ar to ūdens piesārņošanas risku.

Tādējādi Komisija uzskata, ka pašreizējās prasības ierobežot mēslu iestrādāšanu zemē nepietiekami aizsargā ūdeni pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti, un netiek pareizi īstenotas Nitrātu direktīvas 5.panta prasības saistībā ar III pielikuma 1.3.punktu.

1.5. III pielikuma 2.punkts — iestrādāto kūtsmēslu daudzuma ierobežojums līdz 170 kg N/ha/gadā

III.2 pielikums ir transponēts ar MK noteikumu Nr.33/2011 3.3.2.apakšpunktu, kas nosaka, ka ar kūtsmēsiem iestrādātais slāpekļa daudzums vienā lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektārā gadā nedrīkst pārsniegt 170 kilogramu, kas atbilst 1,7 dzīvnieku vienībām. 3.3.3.apakšpunktus nosaka, ka, lai nepārsniegtu šo noteikumu 3.3.2.apakšpunktā noteikto prasību par slāpekļa daudzumu vienā lauksaimniecības zemes hektārā, iestrādei pieļaujamo kūtsmēslu apjomu aprēķina, pamatojoties uz slāpekļa daudzumu kūtsmēslos. Kūtsmēslu iestrādei nepieciešamo lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību aprēķina atbilstoši šo noteikumu 1.pielikumam.

Komisija uzskata, ka valsts normatīvajos aktos nav pareizi īstenotas direktīvas prasības, jo tie neparedz visām dzīvnieku kategorijām saistošus kūtsmēslu apjoma raksturlielumus (kg N/dzīvnieku/gadā), kas lauksaimniekiem jāizmanto, lai ievērotu ierobežojumu 170 kg N/ha/gadā.

Tāpēc Komisija uzskata, ka Latvijas noteikumi nenodrošina ierobežojuma 170 kg N/ha/gadā no kūtsmēsiem ievērošanu un tādēļ nepareizi īsteno direktīvas 5.panta prasības saistībā ar III pielikuma 2.punktu.

1.6. II pielikuma A.2.punkts — nosacījumi mēslojuma iestrādāšanai zemē stāvās nogāzēs

II.A.2 pielikums ir transponēts ar MK noteikumu Nr.33/2011 3.1.3.apakšpunktu, kas nosaka, ka mēslošanas līdzekļus izkliedē ne tuvāk par 50 metriem no ūdensteces vai ūdenstilpes krasta līnijas, ja nogāzes slīpums uz ūdensteces vai ūdenstilpes pusi ir lielāks par 10 grādiem. 3.1.4.apakšpunktus nosaka, ka mēslošanas līdzekļus izkliedē nogāzē, kuras slīpums ir lielāks par 10 grādiem, ja lauku klāj augu sega vai ja mēslošanas līdzeklis nekavējoties tiek iestrādāts tieši augsnē.

Komisija uzskata, ka valsts normatīvie akti nepareizi īsteno direktīvas prasības. Komisija piezīmē, ka Latvijas normatīvajos aktos vienīgais noteikums saistībā ar Nitrātu direktīvas II pielikuma A.2.punktu ir dažu aizsardzības

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

pasākumu ieviešana attiecībā uz slīpumu, kas pārsniedz 10 grādus (17,63 %). Tas nozīmē, ka uz zemes ar mazāku slīpumu vispār nav nekādu ierobežojumu mēslošanas līdzekļu izmantošanai. Attiecībā uz zemi ar slīpumu, kas pārsniedz 10 grādus, normatīvajos aktos ir noteikts, ka mēslošanas līdzekļi tiek piemēroti ne tuvāk par 50 m no ūdenstilpes un tos piemēro tikai tad, ja lauku klāj augu sega vai ja tie tiek nekavējoties iestrādāti. Tāpēc Komisija uzskata, ka, pirmkārt, Latvija nav noteikusi saistošus aizsardzības pasākumus attiecībā uz mēslošanas līdzekļu izmantošanu nogāzēs ar slīpumu, kas ir mazāks par 10 grādiem, un neaizliedz mēslojuma lietošanu nogāzēs, kas pārsniedz konkrētu slīpumu, neatkarīgi no aizsardzības pasākumiem; otrkārt, Latvija nav darījusi pieejamu savas teritorijas topogrāfisko karti, lai īstenotu II pielikuma A.2.punktu, un tas padara pašreizējos noteikumus par praktiski nepiemērojamiem.

Komisija uzskata, ka bez tādas informācijas un kartes pašreizējie normatīvie akti praksē nav iespējams panākt to izpildi, vai pārliecināties par to izpildi. Kartes trūkumu arī nevar pieņemt kā attaisnojumu nespējai panākt atbilstību direktīvai, it sevišķi 10 gadus pēc tam, kad tās pienākumi kļuvuši saistoši Latvijas iestādēm un lauksaimniekiem.

Tādējādi Komisija uzskata, ka Latvijas normatīvo aktu prasības par mēslojuma izmantošanu stāvās nogāzēs nepietiekami aizsargā ūdeni pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciska izceļsmes nitrāti, un nepareizi īsteno direktīvas 5.panta prasības saistībā ar II pielikuma A.2.punktu.

2. Latvija, atbildot uz 2013.gada 20.jūnija formālo paziņojumu pārkāpuma procedūras lietā Nr.2013/2062, daļēji atzīst pārkāpumu un sniedz šādu informāciju:

2.1. III pielikuma 1.1. punkts un II pielikuma A.1.punkts — laikposmi, kad dažu veidu mēslojuma iestrādāšana zemē ir aizliegta vai nepiemērota.

Latvija piekrīt Komisijas aizrādījumam, ka kūtsmēslu un kīmisko mēslošanas līdzekļu iestrādes aizlieguma periods būtu jāpagarina.

Latvijas argumentācija

Latvija vēlreiz vēlas uzsvērt, ka augsnes sagatavošana nākamā gada ražai ilgst no septembra sākuma līdz novembrim. Latvijas augsnes īpaši jutīgajās teritorijās pārsvarā ir mālainas vidēji smagas līdz smagas, līdz ar to tās obligāti ir jāapar rudenī (pirms tam izkliedējot kūtsmēslus), kad ziemas sals palīdz irdināt augsni un tās pavasarī var vieglāk un agrāk apstrādāt. Rudenī neaparta augsne pavasarī žūst ļoti lēni, taču veiktais arums jau dažu stundu laikā sacietē un ir grūti apstrādājams, veidojas lielas cilas. Šajā gadījumā, lai normāli sagatavotu augsni pavasara sējai, ir nepieciešami papildu izdevumi un Latvijas apstākļiem salīdzinoši īsajā veģetācijas periodā tiek nokavēti labākie sējas termiņi.

Iestrādāt kūtsmēslus pavasarī praktizē tikai smilšainās augsnēs, jo tās ātrāk pavasarī iesilst un ir ātrāk apstrādājamas, kā arī iestrādā vēlāk sējamiem vai stādāmiem laukaugiem. Turklat Latvijā pavasarī laukus var apstrādāt samērā

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

vēlu – aprīļa otrajā pusē un līdz maija sākumam ir jāpaspēj iesēt vasarāju graudaugus, lai nenokavētu sējas termiņus un iegūtu optimālas graudaugu ražas. Sīkāka argumentācija ražas novākšanas, augsnes apstrādes un ziemāju sējas termiņiem tika sniepta Latvijas 2012.gada 10.maija vēstulē EU-Pilota lietas 3124/12/ENVI ietvaros.

Turklāt, Latvija atkārtoti norāda, ka saražotā slāpekļa daudzums ar kūtsmēsliem gadā vidēji ir 28 kg/ha, kas ir ļoti maz, salīdzinot ar citām ES dalībvalstīm. Līdz ar to risks piesārņot augsnsi un ūdeni ar nitrātiem ir ļoti niecīgs.

Attiecībā uz minerālmēslu iestrādes aizlieguma periodu, Latvija vēlas norādīt, ka ziemāju graudaugu (galvenokārt ziemas kviešu) sējas termiņu zinātnisko pētījumu un prakses analīze par pēdējiem 40 gadiem liecina, ka ziemāju sējas termiņi ir kļuvuši vēlāki gandrīz par veselu mēnesi. Agrākajos pētījumos un rekomendācijās praksei tika ieteikts kā labākie sējas termiņi atkarībā no klimatiskās zonas Latvijā no 25.āugusta līdz septembra pirmās dekādes beigām. Pēdējo gadu pētījumi liecina, ka sākarā ar klimatiskajām izmaiņām un arī attiecīgu šķirņu ieviešanu iepriekš rekomendētie ziemāju sējas termiņi vairs nenodrošina ziemošanai labvēlīgākos apstākļus. Labāki ziemošanas apstākļi un arī augstākas ražas tiek iegūtas, sēju veicot septembra otrajā pusē – septembra beigās vai pat oktobra sākumā. Ziemājiem pirms sējas pamatlēmlojumā tiek iestrādāti kompleksie minerālie mēslošanas līdzekļi, kuri satur arī nelielu daudzumu slāpekļa mēslojumu.

Lai precīzāk pamatotu kūtsmēslu aizlieguma periodu, Latvija plāno sagatavot informāciju par efektīvajiem nokrišņiem, nemot vērā Latvijas datus, un augšņu granulometrisko sastāvu īpaši jutīgajā teritorijā.

Nemot vērā iepriekšminēto informāciju un EK iebildumus, Latvija noteiks agrāku kūtsmēslu iestrādes aizlieguma perioda sākuma datumu. Ķīmisko slāpekļa mēslošanas līdzekļu iestrādes aizlieguma periods tiks noteikts atkarībā no audzējamā kultūrauga, to sējas termiņiem un nepieciešamību pēc mēslojuma.

Grozījumi MK noteikumos Nr.33/2011 tiks veikti līdz 2013.gada 31.decembrim.

2.2. III pielikuma 1.2.punkts un II pielikuma A.5.punkts – kūtsmēslu krātuvju ietilpība un uzbūve

i. Kūtsmēslu uzglabāšana uz lauka

Latvija uzskata, ka Direktīvas III pielikuma 1.2.punkta prasības ir iestrādātas MK noteikumos Nr.628/2004, bet piekrītam, ka nepieciešams pārskatīt un noteikt papildu nosacījumus pakaišu kūtsmēslu pagaidu uzglabāšanai uz lauka.

Latvijas argumentācija

Direktīvas III pielikuma 1.2.apakšpunkts pieļauj kūtsmēslu uzglabāšanu arī citā veidā, ja vien kompetentajai iestādei var pierādīt, ka kūtsmēslu

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

daudzums, kas pārsniedz faktisko glabātuves ietilpību, tiks aizvākts tā, ka netiek kaitēts videi.

Arī norādītajās Rekomendācijās¹ nav izslēgta iespēja uzglabāt pakaišu kūtsmēslus uz lauka zināmu laiku, izpildot konkrētus piesardzības pasākumus.

2.2.2.4 Losses from manure heaps stored on land (48.lpp.)

The above implies that only solid manures rich in straw (C:N ratio > 30) and low in initial water (<0.70) content can be relatively safely stored on land, provided that the land is flat and the heap is sheeted against incoming rain water.)

Ņemot vērā nosacījumu, ka dzīvnieku novietnēm no piecām un vairāk dzīvnieku vienībām īpaši jutīgajās teritorijās un desmit un vairāk dzīvnieku vienībām pārējā teritorijā, saskaņā ar MK noteikumu Nr.628/2004 14.punktu, desmit gadu laikā kūtsmēslu uzglabāšana jānodrošina saskaņā ar noteikumu prasībām, saimniecībām tiek dota iespēja pārejas perioda laikā uzglabāt pakaišu kūtsmēslus uz lauka.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, kā arī informāciju par to, ka arī citās dalībvalstīs tiek pieļauta, **pie noteiktām prasībām, pagaidu** pakaišu kūtsmēslu uzglabāšana kaudzē uz lauka, bet ņemot vērā Komisijas iebildumus, Latvija pārskatīs un pilnveidos nosacījumus, nosakot stingrākas prasības pakaišu kūtsmēslu uzglabāšanai uz lauka, lai maksimāli novērstu barības elementu noplūdes, novērstu noteci un gaistošo vielu iztvaikošanu.

MK noteikumos Nr. 628/2004 tiks veikti grozījumi, lai:

- 1) Precizētu nosacījumus un noteiktu, kādos gadījumos (izņēmuma gadījumos) pakaišu kūtsmēslu uzglabāšana uz lauka ir pieļaujama;
- 2) Papildinātu noteikumus ar konkrētākām prasībām par kaudzes novietošanas vietas izvēli uz lauka;
- 3) Pastiprinātu prasības kaudzes pamatnes un pārsega izveidošanai.

Grozījumi MK noteikumos Nr.628/2004 tiks veikti līdz 2013.gada 31.decembrim.

ii. Krātuvju ietilpības aprēķināšana

Latvija piekrīt Komisijas norādījumam, ka Latvijas normatīvajos aktos nav iekļauta metode kūtsmēslu krātuves ietilpības aprēķināšanai un kūtsmēslu apjoma raksturlielumi

Informācija par kūtsmēslu krātuves aprēķina metodiku, kas ir sagatavota, pamatojoties uz Latvijas Lauksaimniecības universitātes speciālistu izstrādātajiem tehniskajiem noteikumiem „Kūtsmēslu ieguve un apsaimniekošana”, ir pievienota šī nostājas dokumenta 1.pielikumā. Lauksaimnieki jau tagad šo metodiku izmanto kūtsmēslu uzkrāšanas sistēmu

¹ "Recommendations for establishing Action Programmes under Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources - December 2011", DLO - Alterra Wageningen UR, DLO-Plant research International Wageningen UR, NEIKER Derio - Spain, Institute of Technology and Life Sciences (ITP) - Warsaw-Poland, Swedish Institute of Agricultural and Environmental Engineering (JTI) – Uppsala, Part B Farming practices in relation to water pollution risks

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

projektēšanai. Dati par kūtsmēslu sastāvu un apjomu ir izstrādāti zinātniskā pētījuma „Kūtsmēslu normatīvu pilnveidošana un dzīvnieku vienības aprēķināšana” ietvaros un lauksaimniekiem pieejami Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē www.zm.gov.lv. Tabula „Kūtsmēslu apjoms un sastāvs” pievienota 2.pielikumā.

Metodika kūtsmēslu krātuves ietilpības aprēķinam tiks iekļauta MK noteikumos Nr.628/2004 un tabula „Kūtsmēslu sastāvs un apjoms” - MK noteikumos Nr.33/2011 līdz 2013.gada 31.decembrim.

iii. Lagūnas tipa krātuves

Latvija piekrīt Komisijas norādījumam, ka lagūnas tipa krātuves ir paaugstināts vides riska objekts.

Latvijas argumentācija

Nemot vērā, ka Direktīvā nav noteikts, kāda veida krātuves ir aizliegtas kūtsmēslu uzglabāšanai Eiropas Savienībā, tad Komisijas norādījumus par lagūnas tipa krātuvēm pieņemam kā rekomendācijas.

Izdevumā „Farm Standards for Manure Storages”² ir minēts, ka lagūnas tipa krātuvēm, kas uzbūvētas atbilstoši vides un būvniecības prasībām, ir arī priekšrocības :

- vienkārša uzbūve, amonjaka emisija salīdzinājumā ar atklātām krātuvēm samazinās par 90% un tā rezultātā šādi glabātos šķidros kūtsmēslos ir lielāks slāpekļa saturs (līdz pat 12%);
- krātuvē neiekļūst lietus ūdens, tādēļ tajā var uzkrāt attiecīgi lielāku šķidro kūtsmēslu daudzumu;
- aptuveni 1,5 – 2 reizes samazinās būvniecības izmaksas.

Lagūnas tipa krātuves aprīkojumu un speciālas ģeomembrānas Latvijā neražo, bet tiek iepirktais kādā no Eiropas Savienības valstīm (Nīderlande, Vācija un citām). Līdz ar to izmantojamās tehnoloģijas ir pārbaudītas jau citās ES dalībvalstīs.

Būvējot lagūnas tipa krātuvi, darbības ierosinātājam Valsts vides dienesta attiecīgajā reģionālajā vides pārvaldē ir jāsaņem tehniskie noteikumi Ministru kabineta 2004.gada 17.februāra noteikumu Nr.91 „Kārtība, kādā reģionālā vides pārvalde izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai, kurai nav nepieciešams ieteikmes uz vidi novērtējums” noteiktajā kārtībā. Tehniskie noteikumi paredz lagūnas tipa krātuvēm prasību par gruntsūdeņu līmeņa noteikšanu attiecīgai būvniecības vietai, kā arī kontroles šahtas ar drenāžu vai cita veida aprīkojuma ierīkošanu zem lagūnas, lai varētu sekot krātuves pamatnes un sienu hidroizolācijas stāvoklim, kā arī gruntsūdeņu kontrolei.

² Farm Standards for Manure Storages (*Publication prepared and published with financial support from the European Union*), EU and the Polish Ministry of Agriculture and Rural Development within a Phare Twinning Project Farm Standards have funded elaboration of the handbook. The elaboration has taken place in close co-operation between Polish Experts from Institute of Building, Mechanisation and Electrification, (IBMER) and Danish Experts from The Danish Agricultural Advisory Service, National Centre, (DAAS).

~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

Latvijā visu veidu būvju, tai skaitā kūtsmēslu krātuvju, projektēšanas, būvprojekta izstrādāšanas un būvdarbu veikšanas, būves nojaukšanas, kā arī būvniecības procesu norises kārtību nosaka Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.112 „Vispārīgie būvnoteikumi” par ko jau informējām 2012.gada 10.maija vēstulē EU-Pilota lietas 3124/12/ENVI ietvaros. Nododot būvi ekspluatācijā, speciālas komisijas sastāvā, kura novērtē uzbūvēto objektu, tiek iekļauts arī pārstāvis no attiecīgās reģionālās vides pārvaldes.

Nemot vērā Komisijas apsvērumus, kā arī konsultējoties ar Latvijas Lauksaimniecības universitātes zinātniekiem lauksaimniecības būvniecības jomā un būvniekiem, kas nodarbojas ar kūtsmēslu krātuvju (t.sk. lagūnu) būvniecību, ir paredzēts noteikt papildu prasības lagūnas tipa krātuvēm, lai novērstu piesārņojuma risku, uzglabājot šķidros kūtsmēslus lagūnas tipa krātuvēs:

- 1) noteikt lielāku krātuves pamatnes attālumu (līmeni) virs maksimālā gruntsūdeņu līmeņa;
- 2) noteikt stingrākas prasības par nepieciešamo pārsegu;
- 3) noteikt prasības novērošanas urbumu ierīkošanai lagūnas tipa kūtsmēslu krātuvju pazemes ūdeņu kvalitātes uzraudzībai un iespējamā piesārņojuma identificēšanai.

MK noteikumi Nr.628/2004 tiks papildināti ar iepriekš minētajām prasībām līdz 2013.gada 31.decembrim.

iv. Kūtsmēslu krātuvju ietilpības prasības

Latvija uzskata, ka MK noteikumos Nr.628/2004 ir pārņemta Direktīvas III pielikuma 1.2.apakšpunktā prasība par kūtsmēslu krātuvju ietilpību.

Latvijas argumentācija

Saskaņā ar MK noteikumu Nr.33/2011 6.1.apakšpunktū, noteikts, ka īpaši jutīgajās teritorijās laikposmā no **15.novembra līdz 15.martam**, t.i., 4 mēnešus neizkliedē nekāda veida kūtsmēslus. Līdz ar to normatīvajā aktā noteiktie krātuves tilpumi - 6 mēneši pakaišu kūtsmēsliem un 7 mēneši šķidrajiem un pussķidrajiem kūtsmēsliem nodrošina atbilstoša kūtsmēslu apjoma uzkrāšanu krātuvēs, lai tiktu novērsta to iestrāde augsnē aizlieguma periodā.

Saskaņā ar Rekomendācijām¹ 68 % no Latvijas teritorijas atrodas Nemorālajā zonā un 32% - Boreālajā zonā.

Rekomendācijās dotie ieteikumi dažādu kūtsmēslu krātuvju ietilpībai nemorālajā zonā:

- 1) minimālai kūtsmēslu krātuves ietilpībai jābūt pietiekamai, lai uzkrātu saražotos kūtsmēslus līdz ± 7 mēnešiem, pakaišu (cietiem) kūtsmēsliem ± 5 mēneši.
- 2) teritorijās ar augstu notecei risku kūtsmēslu krātuves ietilpībai jābūt pietiekamai, lai saražotos kūtsmēslus uzglabātu ± 8 mēnešus, pakaišu (cietiem) kūtsmēsliem rekomendējoša krātuves ietilpība ir ± 5 mēneši.

4.3.2 The capacity and construction of storage vessels for livestock manure

The capacity of the storage vessel for livestock manure should be at least one month larger than needed for storing the manure during the prohibition period of manure application. Hence, the recommended minimum storage capacity should be large enough for storing the total manure

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

production on the farm for 7± 1 months. For solid manure, the recommended minimum storage capacity is 5± 1 months. Recommendation for sub zones with high surface runoff risk potential: The recommended minimum storage capacity should be large enough for storing the total manure production on the farm for 8± 1 months.

Recommendations for sub zones with high leaching risk potential:

The recommended minimum storage capacity should be large enough for storing the total manure production on the farm for at least 8 months. Hence, the recommended storage capacity should be large enough for storing the total manure production on the farm for 8± 1 months. For solid manure, the recommended minimum storage capacity is 5± 1 months”

Pamatojoties uz iepriekš minētajām rekomendācijām un Latvijas lauksaimniecības nozares zinātnieku veiktajiem novērojumiem un pētījumiem, uzskatām, ka Latvijā šobrīd noteiktās kūtsmēslu krātuves ietilpības ir noteiktas atbilstoši attiecīgai klimatiskai zonai.

Nemot vērā Komisijas ieteikumus, pārskatīto aizlieguma periodu kūtsmēslu izkliedei īpaši jutīgajās teritorijās, aizliegumu izkliedēt mēslošanas līdzekļus (tai skaitā kūtsmēslus) uz sasalušas, pārmitras un sniega klātas augsnēs, nemot vērā pēdējo gadu mainīgos laika apstākļus, kā arī pēdējo gadu klimata izmaiņas, Latvija izvērtēs iespēju noteikt prasību par 8 mēnešu kūtsmēslu krātuves ietilpību visa veida kūtsmēsliem.

Nemot vērā tiesiskās paļāvības principu, šī prasība tiks attiecināta uz tām saimniecībām, kuras būvēs jaunas dzīvnieku novietnes un esošām dzīvnieku mītnēm, kurām nav krātuves un ir paredzēts izbūvēt vai rekonstruēt esošās krātuves.

Grozījumi MK noteikumos Nr.628/2004 tiks veikti līdz 2013.gada 31.decembrim.

v. Krātuju ietilpības prasību ievērošana

Latvija piekrīt Komisijas norādījumam par nepieciešamību noteikt prasības kūtsmēslu apsaimniekošanai mazajās saimniecībās.

Latvijas argumentācija

Lai novērtētu pašreizējo situāciju un tendencies lopkopības nozarē, salīdzinot 2004.gadu (Latvijas iestāšanās gads Eiropas Savienībā) ar pašreizējo situāciju 2011. un 2012.gadā, sniedzam informāciju par lauksaimniecības dzīvnieku, ganāmpulku, novietņu skaita izmaiņām, kā arī dzīvnieku vienībām. Informācija sagatavota, pamatojoties uz Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) datiem. Zemāk minētā informācija ir pamatojums MK noteikumos Nr.628/2004 noteiktajām dzīvnieku vienībām attiecībā uz prasību par dzīvnieku novietņu nodrošinājumu ar kūtsmēslu krātuvēm.

Vēlamies atkārtoti informēt, ka lauksaimniecības dzīvnieku blīvums saskaņā ar CSP informāciju Latvijā vidēji ir 0,28 dzīvnieku vienības uz hektāru (turpmāk – DV/ha), savukārt īpaši jutīgajās teritorijās lielākais lauksaimniecības dzīvnieku blīvums ir 0,42 DV/ha, bet mazākais – 0,21 DV/ha. Pēc CSP datiem, 2011.gadā Latvijā saražotā slāpekļa daudzums ar kūtsmēsliem uz vienu hektāru gadā vidēji bija 28 kg/ha.

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

Pēc CSP datiem 2011.gadā īpaši jutīgajās teritorijās tika izmantotas 306 915 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, bet kūtsmēslī iestrādāti 25 732 ha lielā platībā jeb 8% no izmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Līdz ar to Latvija vēlas uzsvērt, ka īpaši jutīgajās teritorijās piesārņojuma risks ko varētu radīt kūtsmēslu izmantošana, ir neliels.

Informācija par lauksaimniecības dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu skaita izmaiņām un tendencies:

- 1) liellopu skaits palielinājies tikai par 5,5%, slaucamo govju skaits samazinājies par 1,3%, ganāmpulkus skaits ar liellopiem samazinājies par 49,58%, ganāmpulkus skaits ar slaucamām govīm samazinājies par 58%, novietņu skaits (tai skaitā slaucamās govīs) samazinājies par 52%;
- 2) cūku skaits kopumā nav mainījies (no 2004.g. līdz 2011.g.) – palielinājums tikai par 0,2%, novietņu skaits samazinājies par 33%, ganāmpulkus skaits samazinājies par 39%;
- 3) aitu skaits (no 2005.g. līdz 2012.g.) palielinājies par 120%, novietņu skaits par 375 novietnēm jeb 8,5%, ganāmpulkus skaits palielinājies par 690 ganāmpulkiem jeb 18,5%;
- 4) kazu skaits (no 2005.g. līdz 2012.g.) palielinājies par 52%, novietņu skaits palielinājies par 425 novietnēm jeb 17,2%, ganāmpulkus skaits palielinājies par 749 ganāmpulkiem jeb 35%;
- 5) zirgu skaits samazinājies par 28%, novietņu skaits samazinājies par 49%, ganāmpulkus skaits samazinājies par 39%;
- 6) mājputnu skaits palielinājies par 616%, novietņu skaits samazinājies par 939 jeb 26%.

Salīdzinot 2004.(2005.) gada un 2012.(2011.)gada datus par lauksaimniecības dzīvnieku skaitu, lielākās izmaiņas ir attiecībā uz aitu, kazu un mājputnu skaitu, pārējās lauksaimniecības dzīvnieku grupās dzīvnieku skaita izmaiņas nav būtiskas. Ganāmpulkus skaits ar liellopiem (tai skaitā slaucamās govīs), cūkām un zirgiem ir samazinājies. Palielinoties aitu, kazu un mājputnu skaitam, palielinājies arī ganāmpulkus skaits. Novietņu skaits ar liellopiem (tai skaitā slaucamās govīs), cūkām, zirgiem un mājputniem samazinājies. Novietņu skaits ar aitām un kazām palielinājies nedaudz.

Iepriekš minētie dati norāda, ka lopkopības nozarē ir notikušas strukturālas izmaiņas - lauksaimniecības dzīvnieku koncentrēšanās lielajās saimniecībās. Pamatojoties uz Latvijas Centrālā Statistikas pārvaldes datiem periodā 2007 – 2011.g., lauku saimniecību skaits ar lauksaimniecības dzīvniekiem samazinājies par 35%.

Mazo ganāmpulkus skaits un tendencies laika periodā no 2004.g. līdz 2012.gadam:

- 1) ganāmpulkus skaits ar liellopiem no 1 – 5 samazinājies par 57,7%;
- 2) ganāmpulkus skaits ar slaucamām govīm no 1 – 5 samazinājies par 63%;
- 3) ganāmpulkus skaits ar zirgiem no 1 – 4 kopš 2005.g. samazinājies par 45%;
- 4) ganāmpulkus skaits ar cūkām no 1 – 5 samazinājies par 66%;
- 5) ganāmpulkus skaits ar aitām no 1 – 5 kopš 2006.g. samazinājies par 63%;

~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

6) ganāmpulkus skaits ar kazām no 1 – 5 kopš 2006.g. samazinājies par 48%.

Mazo ganāmpulkus (lauksaimniecības dzīvnieku skaits) būtisks samazinājums parāda tendenci – mazo saimniecību likvidāciju.

Īpaši jutīgajās teritorijās līdz 5 DV ir 3570 dzīvnieku novietnes ar 2977 DV, kas sastāda tikai 5% no visām dzīvnieku vienībām īpaši jutīgajās teritorijās. Analizējot dzīvnieku novietnes grupā līdz 5 DV, lielākais novietņu skaits 74% ir grupā no 1 DV – 2 DV. Mazākais dzīvnieku novietņu skaits ir grupā no 4 - 5 DV. No 5 DV ir 656 dzīvnieku novietnes ar 51 553 DV, kas sastāda 95% no visām dzīvnieku vienībām īpaši jutīgajās teritorijās. Īpaši jutīgajās teritorijās lauksaimniecības dzīvnieki koncentrējas lielajās dzīvnieku novietnēs virs 100DV(dzīvnieku novietņu skaits 68, kas sastāda 11% no visu dzīvnieku novietņu skaita īpaši jutīgajās teritorijās, Šajās dzīvnieku novietnēs ir koncentrēti 70% lauksaimniecības dzīvnieku jeb 36 379 DV.

Komisijas ieteikums, kooperējoties mazajām saimniecībām, izveidot kopīgu kūtsmēslu uzglabāšanas krātuvi, Latvijas apstākļiem nav pieņemams, jo saimniecības atrodas zināmā attālumā viena no otras un būs nepieciešami transporta izdevumi kūtsmēslu nogādei uz šavākšanas vietu, kas neattaisnos šo pasākumu. Turklat šāda situācija radīs lielāku vides piesārņojuma risku kūtsmēslu pārvadāšanas laikā un traucējošu smaku izplatību

Komisijas aizrādījumam par to, ka kūtsmēsli tiek iestrādāti uz lauka visu gadu, nav pamata, jo saskaņā ar MK noteikumu Nr.33/2011 3.1.1.apakšpunktū mēslošanas līdzekļus neizkliedē uz sasalušas, pārmitras un sniega klātas augsnēs, kas ir spēkā visā Latvijas teritorijā un īpaši jutīgajās teritorijās papildus ir spēkā kūtsmēslu izklieces aizlieguma periods.

Lauku attīstības plāna (2004–2006) pasākumā „Standartu sasniegšana” tika iekļauta aktivitāte „Kūtsmēslu krātuju būvniecība”. Atbalsts tika paredzēts kūtsmēslu krātuju būvniecībai īpaši jutīgajās teritorijās un visā Latvijas teritorijā tām saimniecībām, kas saņēmušas A kategorijas piesārņojošās darbības atļauju. Šis LAP (2004–2006) atbalsts deva iespēju uzcelt 320 kūtsmēslu krātuju.

Kopš 2007.gada Lauku attīstības programmas (2007– 2013) pasākumā „Lauku saimniecību modernizācija” ar atbalsta intensitāti 40% ir atbalstīti 126 pieteikumi kūtsmēslu krātuju būvniecībai.

Pašreiz Zemkopības ministrijā ir pieņemts lēmums izsludināt Lauku attīstības programmas (2007– 2013) pēdējo 14.pieteikšanās kārtu, bet ar ierobežotiem atbalsta saņemšanas nosacījumiem un tikai dažiem konkrētiem investīciju veidiem, pēdējā pieteikšanās kārtā paredzēts kā viena no prioritātēm arī atbalsts kūtsmēslu krātuju būvniecībai.

Jaunā programmēšanas perioda (2014 – 2020) pasākumu atbalsta saņemšanas nosacījumi tiek izstrādāti saskaņā ar procesa virzību Eiropas Savienībā un, kā tika pieminēts Latvijas 2012.gada 10.maija vēstulē EU-Pilota lietas 3124/12/ENVI ietvaros , tiks izskatīti iespējamie risinājuma varianti, lai veicinātu kūtsmēslu krātuju būvniecību.

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

Ņemot vērā iepriekšējo informāciju uzskatām, ka šobrīd nav ekonomiski lietderīgi izmantot valsts un Eiropas Savienības līdzekļus, nosakot prasību mazajām saimniecībām izbūvēt kūtsmēslu uzglabāšanai krātuvi, jo kā parāda iepriekš minētie dati, mazo saimniecību skaits samazinās. Jāņem vērā, ka lauksaimniecības dzīvnieki koncentrējas lielajās dzīvnieku novietnēs, kurās dzīvnieku mītnes ir nodrošinātas ar kūtsmēslu krātuvēm.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar CSP datiem lauksaimniecībā nodarbināto skaits kopš 2004.gada ir samazinājies par 20 % un ir tendence palielināties lauksaimniecībā nodarbināto vidējam vecumam, kas ir viens no mazo saimniecību skaita samazināšanās iemesliem. Uzskatam, ka iepriekš minētie argumenti ir ļoti būtiski, lai šobrīd nemainītu noteiktās MK noteikumu Nr.628/2004 prasības (dzīvnieku vienības) par dzīvnieku novietņu nodrošinājumu ar kūtsmēslu krātuvēm.

Attiecībā uz mehānismiem un kompetentajām iestādēm pieejamajiem instrumentiem un pasākumiem Latvija sniedz šādu informāciju.

Valsts augu aizsardzības dienests (turpmāk – VAAD) veic kontroli par šādu MK noteikumu Nr.33/2011 prasību izpildi visā valsts teritorijā: mēslošanas līdzekļu izkliede un iestrāde, iegūto un izlietoto kūtsmēslu uzskaite, ar kūtsmēsiem iestrādātā slāpekļa daudzums, dokumentu esamība, kas apliecina kūtsmēslu nodošanu citai personai. Īpaši jutīgajās teritorijās papildus minētajām prasībām, VAAD kontrolē katra lauka mēslošanas plānu un to kopsavilkumu, lauku vēsturi, agrokīmiskās izpētes dokumentus, iegādātos un izlietotos minerālmēslus, ar minerālmēsiem iestrādātās slāpekļa normas ievērošanu, prasības izpildi par minimālu kultūraugu veģētāciju rudens – ziemas periodā.

VAAD minētās kontroles veic saskaņā ar šādām instrukcijām un metodiskiem materiāliem:

VAAD instrukcijas:

- 2012.gada 17.aprīļa instrukcija Nr.16 „Kārtība, kādā Valsts augu aizsardzības dienests novērtē mēslošanas līdzekļu lietošanas un uzskaites atbilstību normatīvo aktu prasībām”;
- 2012.gada 4.jūlija instrukcija Nr.26 „Kārtība, kādā īpaši jutīgo teritoriju saimniecības pārbauda mēslošanas līdzekļu lietošanas un uzskaites atbilstību savstarpējās atbilstības pārvaldības prasībām”.

VAAD rīkojumi:

- 2009.gada 6.maija rīkojums Nr.77 „Par piekļuvi Lauksaimniecības datu centra datu bāzes lauksaimniecības dzīvnieku reģistrām”;
- 2011.gada 4.jūlija rīkojums Nr.110 „Par informācijas par Valsts augu aizsardzības dienestā iesniegtajiem mēslošanas plānu kopsavilkumiem ievadišanu Kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēmā”.

VAAD mācību materiāli:

- 2011.gada 16.marta mācību materiāls „Ministru kabineta 2011.gada 11.janvāra noteikumi Nr.33 „Noteikumi par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

nitrātiem” nozīme, termini, prasību kontrole un uzraudzība visā Latvijas teritorijā””;

- 2012.gada 6.februāra informatīvs materiāls „Nogāžu ar slīpumu $>10^\circ$ izplatība lauksaimniecībā izmantojamās zemēs Latvijā”.

VAAD ir tiesības uzlikt administratīvos sodus lauksaimniekiem par normatīvo aktu prasību neievērošanu saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteikto apmēru un kārtību.

Valsts vides dienests (turpmāk – VVD) veic kontroli par MK noteikumu Nr.33/2011 un MK noteikumu Nr.628/2004 prasībām kūtsmēslu apsaimniekošanas jomā.

Valsts vides dienesta inspektori pārbaudes veic saskaņā ar šādām metodikām:

- 1) VVD 2006.gada 11.aprīļa rīkojums Nr.17 „Par īpaši jutīgo teritoriju kontroli VVD reģionālajām vides pārvaldēm”. Rīkojums paredz īpaši jutīgo teritoriju apsaimniekotāju plānveida kontroli, atskaiti par veiktajām pārbaudēm īpaši jutīgās teritorijās līdz katram mēnešam 10.datumam par veiktajām pārbaudēm iepriekšējā mēnesī;
- 2) VVD 2006.gada 20.novembra rīkojumu Nr.65 apstiprinātie metodiskie norādījumi „Vides aizsardzības prasību ievērošanas integrētā kontrole lauksaimniecības un lopkopības uzņēmumos īpaši jutīgajās teritorijās”;
- 3) Vides valsts inspektoriem ir izstrādāts un apstiprināts 2002.gada 16.decembrī ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra Rīkojumu Nr.215 „Rokasgrāmata vides inspektoriem” (aktualizēta 2008.gadā). Rokasgrāmata ir metodisks palīgs vides inspektoriem, kas nodarbojas ar vidi piesārņojošo darbību kontroli. Rokasgrāmatā ir arī atrunāts cik bieži ir jāveic pārbaudes;
- 4) 2011.gada 11.maija VVD noteikumi Nr.2 „Uzņēmumu kontroles biežuma novērtēšanas kritēriji” (sākotnēji A kategorijas operatoriem, nākotnē paredzēts piemērot arī B un C kategorijas operatoriem).

Vides inspīcēšanas plāns 2013-2019 (2013.gada 10.aprīlis, A kategorijas operatoriem) apstiprināts, lai nodrošinātu vienotu kontroles vides aizsardzības jomā principa regulējumu, atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrētā novēršana un kontrole). Vides inspīcēšanas plāna mērķis ir nodrošināt sabiedrības informētību par tādu piesārņojuma integrētu novērtēšanu un kontroli, ko rada likuma „Par piesārņojumu” 1.pielikumā minētās darbības (A kategorijas piesārņojošās darbības), kā arī ir noteikti kontroles vispārējie principi.

VVD ir tiesības uzlikt administratīvos sodus par normatīvo aktu prasību neievērošanu saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteikto apmēru un kārtību. Nemot vērā Komisijas ieteikumus, mazajām saimniecībām (līdz 5 DV īpaši jutīgajās teritorijās un līdz 10DV pārējā teritorijā) MK noteikumos Nr.628/2004 tiks noteiktas prasības kūtsmēslu uzglabāšanai.

~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

NAV KLASIFIKĀCIJA

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

Grozījumi MK noteikumos Nr.628/2004 tiks veikti līdz 2013.gada 31.decembrim.

2.3. III pielikuma 1.3. punkts — ierobežojumi mēslojuma iestrādāšanai zemē

Latvija piekrīt Komisijas norādījumam, ka maksimāli pieļaujamās mēslojuma iestrādes normas būtu jāattiecina uz kopējo slāpekļa izmantojumu un jānosaka lauksaimniekiem saistoša metodika nepieciešamā mēslojuma daudzuma aprēķināšanai.

Latvijas argumentācija

Kā jau Latvija informēja iepriekšējā vēstulē spēkā esošās maksimāli pieļaujamās mēslojuma normas balstītas uz pagājušā gadsimta pētījumu rezultātiem, augu barības vielu iznesi ar ražu un ilggadīgu praktisko pieredzi, kas pašlaik vairs neatbilst realitātei. Lai varētu objektīvi pārskatīt maksimāli pieļaujamās N mēslojuma normas, Latvijas Lauksaimniecības universitāte veica ilggadīgus, vispusīgus pētījumus dažādos augšņu tipos par augu barības vielu izmantošanu noteiktam ražu līmenim.

Pašlaik tiek apkopoti pētījumu rezultāti un tuvākajā laikā tiks pārskatītas un zinātniski pamatotas MK noteikumos Nr.33/2011 noteiktās maksimāli pieļaujamās mēslojuma normas, par pamatu ņemot augu barības vielu nepieciešamību noteiktam kultūraugu ražas līmenim. Ražas līmenis graudaugiem tiks diferencēts sekojoši: $< 3.0 \text{ t ha}^{-1}$, $3 - 5 \text{ t ha}^{-1}$, $5 - 7 \text{ t ha}^{-1}$ un $> 7.0 \text{ t ha}^{-1}$. Pētījuma ietvaros tiek izstrādāta arī vienkāršota metodika praktiskai lietošanai zemnieku saimniecībās augu mēslošanas plānu sastādīšanai konkrētam laukam atkarībā no augsnes raksturojuma un tās potenciālās auglības noteiktam iespējamam kultūraugu ražu līmenim. Topošajos normatīvos slāpekļa minerālmēslojuma noteikšanai tiks aprēķināta slāpekļa kopējā nepieciešamība, ņemot vērā slāpekļa saturu graudos un salmos, plānoto graudu un salmu ražu, augsnē esošā slāpekļa pieejamību, organiskās vielas nitrifikācijas procesā atbrīvotā slāpekļa iespējamo izmantošanu, kā arī ar organisko mēslojumu iestrādātā slāpekļa izmantošanu.

Latvijā kviešu audzēšana orientēta galvenokārt uz izmantošanu pārtikā. Līdz ar to graudu ražai ir jāatbilst pārtikas graudu kvalitātes prasībām. Tā kā Latvija salīdzinoši daudz pārtikas graudus arī eksportē, tiem ir jāatbilst arī paaugstinātām kvalitātes prasībām, pirmkārt, ir jābūt ar augstu proteīna saturu – 13.5 – 14 %. Lai tādus graudus iegūtu, graudos un salmos kopējam slāpeklīm ir jābūt ap 3%.

Nemot vērā iepriekšminēto informāciju un Komisijas aizrādījumus, Latvija pārskatīs maksimāli pieļaujamās slāpekļa mēslojuma normas un noteiks lauksaimniekiem saistošu metodiku mēslošanas līdzekļu daudzuma aprēķināšanai. Nemot vērā to, ka maksimāli pieļaujamās slāpekļa mēslojuma normas tiks noteiktas iespējamajam kultūrauga ražas līmenim, nebūs nepieciešamība paredzēt normatīvajos aktos iespēju pārsniegt noteiktās slāpekļa mēslojuma normas.

Grozījumi MK noteikumos Nr.33/2011 tiks veikti līdz 2014.gada 30.aprīlim.

2.4. III pielikuma 2. punkts — iestrādāto kūtsmēslu daudzuma ierobežojums līdz 170 kg N/ha/gadā

Latvija piekrīt Komisijas norādījumam, ka šobrīd nav juridiski apstiprināti lauksaimniecības dzīvnieku kūtsmēslu apjoma un sastāva raksturlielumi, kas nepieciešami, lai veiktu aprēķinus un izpildītu prasību par pieļaujamo ar kūtsmēsiem iestrādātā slāpekļa daudzumu vienā lauksaimniecības zemes hektārā gadā – 170kg.

Latvijas argumentācija

Dati par kūtsmēslu ieguves apjomu un sastāvu 2010.gadā tika ievietota Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē www.zm.gov.lv. Vēršam uzmanību, ka tabulas dati jau tagad tiek izmantoti kūtsmēslu apjoma un to normu aprēķiniem. Minētā tabula ir pievienota šīs vēstules 2.pielikumā. Tabula „Kūtsmēslu ieguves apjoms un sastāvs” tiks iekļauta MK noteikumos Nr.33/2011 līdz 2013.gada 31.decembrim.

2.5. II pielikuma A.2. punkts — nosacījumi mēslojuma iestrādāšanai zemē stāvās nogāzēs

Latvija piekrīt Komisijas norādījumam, ka normatīvajos aktos nav noteikti mēslošanas līdzekļu lietošanas ierobežojumi, ņemot vērā dažāda veida zemes slīpumus, bet norādām, ka MK noteikumu Nr.33/2011 3.1.4 un 3.1.5. apakšpunktus nosaka mēslošanas līdzekļu ierobežojumus nogāzēs ar slīpumu no 10^0 pie ūdensteces vai ūdenstilpes un tīrumu nogāzēs.

Latvijas argumenti

Īpaši jutīgajās teritorijās, kas atrodas Viduslatvijas zemienē nav izteikti paugurains reljefs, sevišķi jau lauksaimniecībā izmantojamā zemē. Turklāt, noskalošanās vai izskalošanās risku vērtēšanai, lauka slīpums ir jāskata saistībā ar nogāzes garumu, kas Latvijas apstākļos nav izteikts. Mūsuprāt, prasība sākt mēslošanas darbu ierobežošanu jau ar 2% ir pārspilēta. Ja Nitrātu direktīva formulē ierobežojumus situācijā „*the land application of fertilizer to steeply sloping ground*”, tad atbilstoši FAO metodikai³ kā *sloping* tiek definēta nogāze ar 5 – 10% kritumu, bet kā *strongly sloping* – ar 10 – 15%, *moderately steep* – 15 – 30% un *steep* – 30 – 60% kritumu. Kaut arī Nitrātu direktīvā un FAO metodikā lietotā terminoloģija pilnībā nesakrīt, no konteksta ir skaidri saprotams, ka ierobežojumi tiek attiecināti uz situāciju, kur lauku slīpums ir ievērojami lielāks, nekā minētie 2%.

Pamatojoties uz Dr. habil. agr., valsts emeritētā zinātnieka, Artura Boruka izdevumiem „Zemes izmantošana un efektivitāte”, Rīga, Zinātne, 1982 un A.Boruks „Dabas apstākļi un to ietekme uz agrovidi”, Rīga, LR Valsts zemes dienests, 2004, Latvijā faktoram par atšķirīgo augstuma joslu piemērotību lauksaimnieciskai darbībai nav tik liela nozīme, jo atkarībā no zemes virsas

³ Guidelines for Soil Description, 4th ed., FAO, Rome, 2006.

IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA

lielformām visa republikas teritorija ietilpst Austrumeiropas līdzenumā un paugurainēs. Visi rajoni no reljefa īpatnībām tiek iedalīti 5 grupās: zemienēs, augstienēs, pacēlumos, nolaidumos un valņos.

Saskaņā ar A.Boruka veiktajiem zinātniskajiem pētījumiem un apkopto informāciju:

1. Visas tīrumu platības atkarībā no to reljefa formām ir iedalītas šādās grupās:
 - 1.1. līdzenumi ar valdošo nogāzes slīpumu $0 - 2^0$;
 - 1.2. viļņoti līdzenumi ar valdošo nogāzes slīpumu $2 - 5^0$;
 - 1.3. viegli paugurains reljefs ar valdošo nogāzes slīpumu $5 - 10^0$ un tīrumos dominējošu vāju erozijas pakāpi;
 - 1.4. vidēji un stipri paugurains reljefs ar valdošo nogāzes slīpumu virs 10^0 un tīrumos dominējošu vidēju un stipru erozijas pakāpi.
2. Pauguraina reljefa izplatība lauksaimniecības zemēs

Tīrumi, ar valdošo nogāzes slīpumu, %	Latvija	Lauksaimnieciskā darbība	Pielietojamā lauksaimniecības tehnika	Erozija
0 - 5^0	82,7			0 - 2^0 augsnes erozija parasti neizpaužas $3 - 5^0$ erozija parasti ir vāji attīstīta un pie pareizas agrotehnikas izpaužas maz, izņemot atsevišķus izteiktus sīkpaugurus Nogāzes slīpums 5^0 un vairāk - augsnes erozija ir ražošanas ietekmējošs faktors
$5 - 10^0$	12,5	cukurbietes var audzēt tīrumos, kur nogāžu slīpums nepārsniedz 7^0 (jeb 12%), kartupeļus - 10^0 (jeb 18%)	Nevar izmantot tehnisko un rušināmo kultūru kombainus no $5 - 7^0$	No $5 - 10^0$ vāja augsnes erozija
Virs 10^0	4,8	Labību līdz 14^0 (25%) Lopbarību līdz 17^0 (30%)	Slīpums lielāks par $7 - 12^0$ nevar izmantot labības izmantošanas kombainus	No $10^0 - 15^0$ dominējoša ir vidēja augsnes erozija; No 15^0 un vairāk - dominējoša ir stipra augsnes erozija

Piezīme: Ja pauguru nogāzes stāvākas, tās izmantojamas ganībām, bet, ja pārsniedz 24^0 (45%) - meža stādījumiem.

~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

Latvijā dominējošs ir nogāzes slīpums $0 - 5^0$, 82,7 % ir līdzenumi ar valdošo nogāzes slīpumu no $0 - 2^0$ un viļņoti līdzenumi ar valdošo nogāzes slīpumu no $2 - 5^0$, 12,5% – viegli paugurains reljefs ar valdošo nogāzes slīpumu no $5^0 - 10^0$ un tūrumos dominējošu vāju erozijas pakāpi, 4,8% – vidēji un stipri paugurains reljefs ar valdošo nogāzes slīpumu virs 10^0 un tūrumos dominējošu vidēju un stipru erozijas pakāpi,

Iepazīstoties ar Rekomendācijas¹ (*The following general recommendations hold, especially on lands bordering surface waters. Also, depending on the vulnerability of the receiving water body and its quality status, more stringent measures could be needed in view of water protection.* 54.lpp.) secinājumu, lielāka vērība jāpievērš ierobežojumiem slīpumos, kas vērsti virszemes ūdens objektu virzienā.

Šobrīd valsts kompetentās kontroles institūcijas nogāžu slīpuma aprēķināšanai izmanto salīdzinoši vecas topogrāfiskās kartes (papīra formātā), bet, nemot vērā šo apstākli, veicot kontroli saimniecībās, inspektori konkrētu lauka nogāžu slīpuma precizēšanai izmanto klinometrus. Vēršam uzmanību uz to, ka gan lauksaimnieki, gan lauku konsultanti ir informēti par attiecīgā normatīvā aktā ietvertoa prasību, kas nosaka ierobežojumus mēslošanas līdzekļu izkliedei stāvās nogāzēs, tāpēc gadījumos, kad laukos vērojamas salīdzinoši stāvas nogāzes, gan konsultanti, gan paši lauksaimnieki var vērsties pie inspektoriem, lai precīzētu konkrētu nogāzes slīpumu.

Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra informēja, ka ir plānots veikt Latvijas reljefa aerolāzerskanēšanu. Izmantojot aerolāzerskanēšanas datus, līdzīgā apgabalā digitālā reljefa vertikālā kļūda būs robežās no $\pm 0,25$ m līdz $\pm 0,5$ m, kas ir pietiekami, lai precīzi noteiku slīpumus.

Informējam, ka saskaņošanas procesā ir koncepcijas projekts „Latvijas Ģeotelpiskās informācijas attīstības koncepcija”, kas paredz plānoto visas teritorijas aerolāzerskanēšanu veikt 2014 – 2017, un pieprasījums par nepieciešamo finansējumu.

Nemot vērā Direktīvas prasību, Komisijas ieteikumus, informāciju no iepriekš minētajām Rekomendācijām, kā arī pamatojoties uz pašreiz Latvijā pieejamo informāciju par reljefu, tiks precīzetas prasības mēslošanas līdzekļu izmantošanai dažāda veida nogāzēs un slīpumos.

Grozījumi MK noteikumos Nr.33/2011 tiks veikti līdz 2013.gada 31.decembrim.

Pielikumā:

- 1) Kūtsmēslu krātuves ietilpības aprēķināšana uz 2.lp.
- 2) Kūtsmēslu apjoms un sastāvs uz 2.lp.

Zemkopības ministre

L.Straujuma

Birne
09.08.2013LR Zemkopības ministrijas
Lauksaimniecības departamenta
direktora vietnieceILOZOLINA
09.08.2013~~IEROBEŽOTA PIEEJAMĪBA~~

NAV KLASĒCĒS

Latvijas Republikas
Zemkopības ministrijas
valsts sekrētāre
D.Lucava